

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 2014 Nr. 16

A. TITEL

*Overeenkomst inzake overheidsopdrachten;
Marrakesh, 15 april 1994*

B. TEKST

De Engelse tekst van de Overeenkomst is geplaatst in *Trb.* 1994, 235, blz. 406 - 435.

Voor een correctie, zie *Trb.* 1996, 325.

De Engelse tekst van het wijzigingsprotocol van 30 maart 2012 is geplaatst in *Trb.* 2013, 76.

C. VERTALING

Zie *Trb.* 1995, 130.

Voor een correctie in de vertaling, zie *Trb.* 1996, 325.

De vertaling van het wijzigingsprotocol van 30 maart 2012 luidt als volgt:

**Protocol tot wijziging van de Overeenkomst inzake
overheidsopdrachten**

De Partijen bij de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten, gedaan te Marrakesh op 15 april 1994, (hierna te noemen „de Overeenkomst van 1994”),

Na het voeren van verdere onderhandelingen ingevolge artikel XXIV, lid 7, onder b. en c., van de Overeenkomst van 1994;

Komen hierbij het volgende overeen:

1. De preambule, de artikelen I tot en met XXIV en de Aanhangsels bij de Overeenkomst van 1994 worden geschrapt en vervangen door de bepalingen vervat in de Bijlage hierbij.

2. Dit Protocol staat open voor aanvaarding door de Partijen bij de Overeenkomst van 1994.

3. Dit Protocol treedt in werking voor die Partijen bij de Overeenkomst van 1994 die hun respectieve akten van aanvaarding van dit Protocol hebben nedergelegd, op de dertigste dag volgend op de nederlegging hiervan door twee derden van de Partijen bij de Overeenkomst van 1994. Vervolgens treedt dit Protocol in werking voor iedere Partij bij de Overeenkomst van 1994 die zijn akte van aanvaarding van dit Protocol heeft nedergelegd, op de dertigste dag volgend op de datum van nederlegging hiervan.

4. Dit Protocol wordt nedergelegd bij de Directeur-Generaal van de WTO die elke Partij bij de Overeenkomst van 1994 onverwijld een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van dit Protocol doet toekomen alsmede een kennisgeving van elke aanvaarding van het Protocol.

5. Dit Protocol wordt geregistreerd in overeenstemming met de bepalingen van artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

GEDAAN te Genève op 30 maart tweeduizend twaalf in een exemplaar in de Engelse, de Franse en de Spaanse taal, waarbij alle teksten gelijkkelijk authentiek zijn, tenzij anders wordt bepaald ter zake van de Aanhangsels hierbij.

Bijlage bij het Protocol tot wijziging van de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten

Preambule

De Partijen bij deze Overeenkomst (hierna te noemen „de Partijen”),

De noodzaak erkennende van een effectief multilateraal kader voor overheidsopdrachten ten behoeve van grotere liberalisatie en expansie van de wereldhandel en verbetering van het kader waarin deze plaatsvindt;

Erkennende dat de maatregelen ter zake van overheidsopdrachten niet zodanig mogen worden opgesteld, vastgesteld of toegepast dat binnenlandse leveranciers, goederen of diensten worden beschermd of onderscheid wordt gemaakt tussen buitenlandse leveranciers, goederen of diensten;

Erkende dat integriteit en voorspelbaarheid van systemen voor het plaatsen van overheidsopdrachten onmisbaar zijn voor het efficiënt en doeltreffend beheren van publieke middelen, het functioneren van de economieën van de Partijen en het functioneren van het multilaterale handelssysteem;

Erkende dat de procedurele verplichtingen uit hoofde van deze Overeenkomst voldoende flexibel dienen te zijn om tegemoet te komen aan de specifieke omstandigheden van elke Partij;

Erkende dat rekening dient te worden gehouden met de ontwikkeling, financiële en commerciële behoeften van ontwikkelingslanden en die van de minstontwikkelde landen in het bijzonder;

Erkende dat maatregelen ter zake van overheidsopdrachten transparant dienen te zijn, dat aanbestedingen transparant en neutraal dienen te worden uitgevoerd en dat belangenconflicten en corrupte praktijken voorkomen dienen te worden in overeenstemming met van toepassing zijnde internationale instrumenten, zoals het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie;

Erkende dat het gebruik van elektronische middelen voor aanbestedingen waarop deze Overeenkomst van toepassing is noodzakelijk is en aangemoedigd dient te worden;

Geleid door de wens de aanvaarding van en toetreding tot deze Overeenkomst door WTO-Leden die er geen Partij bij zijn aan te moedigen;

Komen hierbij het volgende overeen:

Artikel I

Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze Overeenkomst:

a. wordt verstaan onder handelsgoederen of -diensten: goederen of diensten die in de regel in de handel worden verkocht of te koop worden aangeboden aan, en in de regel worden aangekocht door niet-overheidskopers voor niet-overheidsdoeleinden;

b. wordt verstaan onder Comité: het Comité voor overheidsopdrachten opgericht bij artikel XXI, lid 1;

c. wordt verstaan onder constructiedienst: een dienst die gericht is op de uitvoering, ongeacht op welke wijze, van bouwwerkzaamheden of civieltechnische werken in de zin van afdeling 51 van de voorlopige centrale productenclassificatie van de Verenigde Naties (hierna „CPC” genoemd);

d. wordt onder land mede verstaan: elk afzonderlijk douanegebied dat Partij is bij deze Overeenkomst. In het geval van een afzonderlijk douanegebied dat Partij is bij deze Overeenkomst wordt een uitdrukking in deze Overeenkomst, wanneer deze nader wordt omschreven met het

woord „nationaal”, geïnterpreteerd als betrekking hebbend op dat douanegebied, tenzij anders aangegeven;

e. wordt verstaan onder dagen: kalenderdagen;

f. wordt verstaan onder elektronische veiling: een zich herhalend proces waarbij leveranciers langs elektronische weg nieuwe prijzen opgeven, of nieuwe waarden voor kwantificeerbare, niet op de prijs betrekking hebbende en met de evaluatiecriteria samenhangende onderdelen van de inschrijving, of beide, en waardoor een rangorde van de inschrijvingen tot stand komt of de rangorde wordt gewijzigd;

g. wordt verstaan onder schriftelijk: elke informatie-eenheid die uitgedrukt is in woorden of cijfers en die kan worden gelezen, gereproduceerd en vervolgens doorgegeven. De term „schriftelijk” kan ook betrekking hebben op elektronisch doorgegeven en opgeslagen informatie;

h. wordt verstaan onder onderhandse aanbesteding: een aanbestedingsprocedure waarbij de aanbestedende dienst contact zoekt met een leverancier of leveranciers van zijn keuze;

i. wordt verstaan onder maatregel: een wet, voorschrift, procedure, administratief richtsnoer of praktijk, dan wel een handeling van een aanbestedende dienst betreffende een onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdracht;

j. wordt verstaan onder lijst voor veelvuldig gebruik: een lijst van leveranciers die volgens een aanbestedende dienst voldoen aan de voorwaarden om op die lijst te worden opgenomen en van wie de aanbestedende dienst meer dan eens gebruik denkt te maken;

k. wordt verstaan onder bericht van voorgenomen aanbesteding: een bekendmaking van een aanbestedende dienst waarbij belangstellende leveranciers worden uitgenodigd een verzoek om deelname in te dienen, in te schrijven of beide;

l. wordt verstaan onder compensatie: een voorwaarde of verbintenis die de plaatselijke ontwikkeling aanmoedigt of de betalingsbalans van een Partij verbetert, bijvoorbeeld betreffende het gebruik van binnenlandse producten, het in licentie geven van technologie, investeringen, tegenprestaties en vergelijkbare maatregelen of vereisten;

m. wordt verstaan onder openbare aanbesteding: een aanbestedingsprocedure waarbij alle belangstellende leveranciers kunnen inschrijven;

n. wordt verstaan onder persoon: een natuurlijke persoon of een rechtspersoon;

o. wordt verstaan onder aanbestedende dienst: een entiteit die onder Bijlage 1, 2 of 3 van een Partij bij Aanhangsel I valt;

p. wordt verstaan onder erkende leverancier: een leverancier die door een aanbestedende dienst is erkend als leverancier die aan de voorwaarden voor deelname voldoet;

q. wordt verstaan onder aanbesteding met voorafgaande selectie: een aanbestedingsprocedure waarbij slechts erkende leveranciers door de aanbestedende dienst tot inschrijven worden uitgenodigd;

r. wordt onder diensten mede verstaan: constructiediensten, tenzij anders bepaald;

- s. wordt verstaan onder norm: een door een erkend orgaan goedgekeurd document dat bepaalde voor algemeen en herhaald gebruik bestemde regels, richtlijnen of kenmerken van producten of diensten of daarmee verband houdende processen en productiemethoden bevat, waarvan de naleving niet verplicht is. Het kan ook geheel of ten dele betrekking hebben op terminologische elementen, symbolen en voorschriften betreffende verpakking, markering of etikettering die van toepassing zijn op een product, dienst, proces of productiemethode;
- t. wordt verstaan onder leverancier: een persoon of groep personen die goederen of diensten levert of zou kunnen leveren; en
- u. wordt verstaan onder technische specificatie: een vereiste in een aanbestedingsdocument waarin:
  - i. de kenmerken van de aan te schaffen goederen of diensten worden omschreven, zoals kwaliteit, prestaties, veiligheid en afmetingen, dan wel de processen of methoden voor productie of levering, of
  - ii. terminologische elementen, symbolen en voorschriften betreffende verpakking, markering of etikettering die van toepassing zijn op een product of dienst, worden omschreven.

Artikel II

Reikwijdte en toepassingsgebied

Toepassing van het Verdrag

1. Deze Overeenkomst is van toepassing op alle maatregelen inzake de onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdrachten, ongeacht of ze geheel of gedeeltelijk langs elektronische weg verlopen.
2. De onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdrachten betreffen elke aanschaf voor overheidsdoeleinden:
  - a. van goederen, diensten of een combinatie daarvan:
    - i. zoals aangegeven in de bijlagen van elke Partij bij Aanhangsel I; en
    - ii. niet aangeschaft met het oog op commerciële verkoop of wederverkoop of voor gebruik bij de productie of levering van goederen of diensten voor commerciële verkoop of wederverkoop;
  - b. met welke contractuele middelen dan ook, waaronder koop, lease, huur of huurkoop, met of zonder koopoptie;
  - c. waarvan de waarde, zoals geschat in overeenstemming met de leden 6 tot en met 8, ten tijde van de publicatie van een bericht van aanbesteding overeenkomstig artikel VII, gelijk is aan of meer bedraagt dan de desbetreffende drempelwaarde die vermeld is in de bijlagen van een Partij bij Aanhangsel I;
  - d. door een aanbestedende dienst, en

e. die niet anderszins van de reikwijdte van lid 3 of die van de bijlagen van een Partij bij Aanhangsel I is uitgesloten.

3. Tenzij anders bepaald in de bijlagen van een Partij bij Aanhangsel I, is deze Overeenkomst niet van toepassing op:

a. de verwerving of huur van grond, bestaande gebouwen of andere onroerende goederen of de rechten daarop;

b. niet-contractuele overeenkomsten of enige vorm van bijstand die een Partij verleent, met inbegrip van samenwerkingsovereenkomsten, subsidies, leningen, kapitaalinjecties, garanties en fiscale stimuleringsmaatregelen;

c. de aanschaf of verwerving van belastingadviesdiensten of bewaardiensten, vereffenings- en managementdiensten voor gereguleerde financiële instellingen of van diensten in verband met de verkoop, aflossing en distributie van de overheidsschuld, met inbegrip van leningen, staatsobligaties, bankbiljetten en andere effecten;

d. aanstellingen bij de overheid;

e. opdrachten die worden aanbesteed:

i. met het specifieke doel internationale bijstand, met inbegrip van ontwikkelingshulp, te verlenen;

ii. in het kader van een bijzondere procedure of krachtens een bijzondere voorwaarde van een internationale overeenkomst betreffende de legering van strijdkrachten of betreffende de gezamenlijke uitvoering van een project door de ondertekenende landen; of

iii. in het kader van een bijzondere procedure of krachtens een bijzondere voorwaarde van een internationale organisatie, of gefinancierd door een internationale subsidie, lening of andere vorm van steun, wanneer die procedure of voorwaarde niet in overeenstemming is met deze Overeenkomst.

4. Elke Partij verstrekt in haar bijlagen bij Aanhangsel I de volgende informatie:

a. in Bijlage I de entiteiten van de centrale overheid waarvan de opdrachten onder deze Overeenkomst vallen;

b. in Bijlage 2 de entiteiten van de decentrale overheid waarvan de opdrachten onder deze Overeenkomst vallen;

c. in Bijlage 3 alle overige entiteiten waarvan de opdrachten onder deze Overeenkomst vallen;

d. in Bijlage 4 de goederen die onder deze Overeenkomst vallen;

d. in Bijlage 5 de diensten, anders dan constructiediensten, die onder deze Overeenkomst vallen;

f. in Bijlage 6 de constructiediensten die onder deze Overeenkomst vallen; en

g. in Bijlage 7 eventuele algemene aantekeningen.

5. Indien een aanbestedende dienst, in het kader van een onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdracht, van niet in de bijlagen van de betrokken Partij bij Aanhangsel I genoemde personen verlangt dat zij opdrachten plaats met inachtneming van bijzondere voorschriften, dan is artikel IV mutatis mutandis van toepassing op die voorschriften.

Berekening van de waarde

6. Bij het bepalen van de waarde van een opdracht om te bepalen of deze onder de bepalingen van deze Overeenkomst valt,

a. mag een aanbestedende dienst die opdracht niet in afzonderlijke opdrachten splitsen of een bijzondere methode voor het ramen van de waarde van de opdracht uitkiezen of gebruiken om deze geheel of gedeeltelijk buiten de toepassing van deze Overeenkomst te doen vallen; en

b. mag een aanbestedende dienst de geraamde maximale totale waarde van de opdracht over de gehele duur verdelen, ongeacht of deze aan een of meer aannemers is gegund, waarbij alle vormen van beloning worden verwerkt, zoals

i. premies, provisies, commissielonen en rente; en

ii. indien de opdracht verschillende opties omvat, de totale waarde van die opties.

7. Indien een individueel vereiste met betrekking tot een opdracht ertoe leidt dat er meer dan één opdracht wordt gegund of bij het gunnen van een opdracht in afzonderlijke percelen (hierna te noemen „herhalingsopdrachten”), wordt de berekening van de geraamde maximale totale waarde gebaseerd op:

a. de waarde van soortgelijke herhalingsopdrachten voor goederen of diensten die in de voorafgaande periode van 12 maanden of het voorafgaande belastingjaar van de aanbestedende dienst zijn gegund, waarbij waar mogelijk rekening wordt gehouden met verwachte wijzigingen van de kwantiteit of waarde van de desbetreffende goederen of diensten gedurende de volgende 12 maanden; of

b. de geraamde waarde van herhalingsopdrachten voor soortgelijke goederen of diensten gedurende de periode van 12 maanden volgend op de gunning van de eerste opdracht of het belastingjaar van de aanbestedende dienst.

8. In het geval van opdrachten inzake leasing, huur of huurkoop van goederen of diensten of in het geval van opdrachten waarvan de totaalprijs niet vaststaat, wordt de geraamde waarde van de opdracht berekend op de volgende grondslag:

a. bij opdrachten met een vaste looptijd:

i. indien de looptijd van de opdracht ten hoogste 12 maanden bedraagt, de totale geraamde maximumwaarde voor de looptijd; of

- ii. indien de looptijd van de opdracht meer dan 12 maanden bedraagt, de totale geraamde maximumwaarde voor de looptijd, inclusief de eventuele geraamde restwaarde;
- b. bij opdrachten voor onbepaalde duur het maandelijks te betalen bedrag vermenigvuldigd met 48; en
- c. indien niet vaststaat of de opdracht een vaste looptijd zal hebben wordt de berekeningsmethode onder b gebruikt.

Artikel III

Veiligheid en algemene uitzonderingen

1. Niets in deze Overeenkomst mag worden uitgelegd als een beletsel voor een Partij om maatregelen te nemen of informatie niet te verstrekken die zij nodig acht ter bescherming van haar wezenlijke veiligheidsbelangen met betrekking tot de aanschaf van wapens, munitie of oorlogsmateriaal of met betrekking tot aanschaffingen die onmisbaar zijn voor de nationale veiligheid of voor nationale defensiedoeleinden.

2. Onder voorbehoud dat de hieronder bedoelde maatregelen niet zodanig worden toegepast dat zij een middel vormen tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen Partijen waar gelijksoortige omstandigheden heersen of tot een verkapte beperking van de internationale handel, wordt niets in deze Overeenkomst zodanig uitgelegd dat zij een Partij belet maatregelen te nemen of toe te passen die:

- a. noodzakelijk zijn voor de bescherming van de openbare zeden, orde of veiligheid;
- b. noodzakelijk zijn voor de bescherming van het leven of de gezondheid van mensen, dieren of planten;
- c. noodzakelijk zijn voor de bescherming van de intellectuele eigendom; of
- d. betrekking hebben op goederen of diensten gemaakt of verricht door personen met een handicap, in liefdadigheidsinstellingen of in gevangenissen.

Artikel IV

Algemene beginselen

Non-discriminatie

1. Ten aanzien van alle maatregelen betreffende onder deze Overeenkomst vallende opdrachten kent elke Partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, aan goederen en diensten van de andere Partij en de leveranciers van de andere Partij die die goederen of diensten aanbieden, terstond en onvoorwaardelijk een behandeling toe die niet minder gunstig is dan zij, of haar aanbestedende diensten toekennen aan:

- a. binnenlandse goederen, diensten en leveranciers; en
- b. goederen, diensten en leveranciers van een andere Partij.

2. Ten aanzien van maatregelen betreffende onder deze Overeenkomst vallende opdrachten ziet elke Partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten erop toe

a. dat een plaatselijk gevestigde leverancier niet minder gunstig wordt behandeld dan een andere plaatselijk gevestigde leverancier op grond van de mate waarin het kapitaal ervan of de zeggenschap erover in buitenlandse handen is; en

b. dat een plaatselijk gevestigde leverancier niet wordt gediscrimineerd op grond van het feit dat de goederen of diensten die door die leverancier voor een bepaalde opdracht worden aangeboden, afkomstig zijn uit de andere Partij.

Gebruik van elektronische middelen

3. Wanneer een onder deze Overeenkomst vallende opdracht geschiedt met gebruikmaking van elektronische middelen:

a. ziet de aanbestedende dienst erop toe dat voor de aanbesteding, waaronder ook voor de authenticatie en encryptie van informatie, informatietechnologiesystemen en software worden gebruikt die algemeen beschikbaar zijn en onderling bruikbaar met andere algemeen beschikbare informatietechnologiesystemen en software, en

b. hanteert de aanbestedende dienst mechanismen die de integriteit van verzoeken om deelneming en van inschrijvingen waarborgen en het tijdstip van ontvangst registreren en ongeoorloofde toegang voorkomen.

Verloop van de aanbesteding

4. Aanbestedende diensten zien erop toe dat de aanbesteding van onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdrachten op transparante en onpartijdige wijze geschiedt, waarbij:

a. de bepalingen van deze Overeenkomst in acht worden genomen en gebruik wordt gemaakt van openbare aanbesteding, aanbesteding met voorafgaande selectie en onderhandse aanbesteding;

b. belangenconflicten worden vermeden; en

c. corruptie wordt voorkomen.

Oorsprongsregels

5. Ten behoeve van onder deze Overeenkomst vallende opdrachten past een Partij op uit een andere Partij ingevoerde goederen of door een andere Partij verleende diensten geen oorsprongsregels toe die afwijken van de oorsprongsregels die de Partij op dat moment in het normale handelsverkeer toepast op de invoer van goederen of de verlening van diensten van dezelfde Partij.

Compensatie

6. De Partijen en hun aanbestedende diensten mogen ten aanzien van onder deze Overeenkomst vallende opdrachten niet om compensaties vragen, deze in aanmerking nemen, opleggen of afdwingen.

Maatregelen die niet specifiek betrekking hebben op aanbestedingen

7. De leden 1 en 2 zijn niet van toepassing op: douanerechten en heffingen van ongeacht welke aard die bij invoer of in verband met invoer worden geïnd, noch op de wijze van inning van dergelijke rechten en heffingen, noch op andere invoerregelingen en -formaliteiten, noch op maatregelen die gevolgen hebben voor de handel in diensten anders dan maatregelen betreffende onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdrachten.

Artikel V

Ontwikkelingslanden

1. Bij onderhandelingen over toetreding tot en bij de uitvoering en de toepassing van deze Overeenkomst besteden de Partijen bijzondere aandacht aan de behoeften van ontwikkelingslanden en de minstontwikkelde landen (hierna tezamen aangeduid als „ontwikkelingslanden” tenzij specifiek anders wordt aangegeven) op het gebied van ontwikkeling, financiën en handel en aan hun situatie, waarbij onderkend wordt dat deze van land tot land wezenlijk kunnen verschillen. Zoals voorzien in dit artikel en op verzoek kennen de Partijen een bijzondere en gedifferentieerde behandeling toe aan:

- a. de minstontwikkelde landen; en
- b. elk ander ontwikkelingsland, voor zover een dergelijke bijzondere en gedifferentieerde behandeling voorziet in zijn ontwikkelingsbehoeften.

2. Bij toetreding tot deze Overeenkomst door een ontwikkelingsland past elke Partij deze onverwijld op de gunstigste wijze toe op de goederen, diensten en leveranciers van dat land zoals zij voor andere Partijen bij deze Overeenkomst heeft voorzien in haar bijlagen bij Aanhangsel I, onder de tussen de Partij en het ontwikkelingsland overeengekomen voorwaarden teneinde een goede balans tussen de kansen krachtens deze Overeenkomst te handhaven.

3. Op grond van zijn ontwikkelingsbehoeften en met de instemming van de Partijen kan een ontwikkelingsland gedurende een overgangperiode een of meer van de volgende overgangsmaatregelen invoeren of handhaven in overeenstemming met een schema vervat in de desbetref-

fende bijlagen bij Aanhangsel I, die worden toegepast op een wijze waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen de overige Partijen:

- a. een prijspreferentieprogramma, op voorwaarde dat het programma:
  - i. slechts voorziet in een preferentie voor het deel van de inschrijving dat goederen of diensten omvat die afkomstig zijn uit het ontwikkelingsland dat de preferentie toepast of goederen of diensten die afkomstig zijn uit andere ontwikkelingslanden ter zake waarvan het ontwikkelingsland dat de preferentie toepast verplicht is de nationale behandeling uit hoofde van een preferentieovereenkomst toe te passen, op voorwaarde dat indien het andere ontwikkelingsland partij is bij deze Overeenkomst, deze behandeling zou vallen onder de door het Comité vastgestelde voorwaarden; en
  - ii. transparant is en de preferentie en de toepassing ervan bij aanbestedingen duidelijk worden omschreven in de kennisgeving omtrent de beoogde aanbesteding;
- b. compensatie, mits elke voorwaarde voor of overweging bij de toekenning van de compensatie duidelijk wordt omschreven in de kennisgeving omtrent de beoogde aanbesteding;
- c. gefaseerde toevoeging van specifieke entiteiten of sectoren; en
- d. een drempel die hoger is dan zijn permanente drempel.

4. Bij de onderhandelingen over toetreding tot deze Overeenkomst kunnen de Partijen overeenkomen de toepassing van bepaalde verplichtingen uit deze Overeenkomst, met uitzondering van artikel IV, lid 1, onder b, door het toetredende ontwikkelingsland uit te stellen terwijl het de verplichting ten uitvoer brengt. De uitvoeringsperiode bedraagt:

- a. voor minstontwikkelde landen vijf jaar na toetreding tot deze Overeenkomst; en
- b. voor overige ontwikkelingslanden ten hoogste de periode die nodig is voor de nakoming van de desbetreffende verplichting met een maximum van drie jaar.

5. Elk ontwikkelingsland dat een uitvoeringsperiode voor een verplichting ingevolge lid 4 is overeengekomen vermeldt in zijn bijlage 7 bij Aanhangsel I de overeengekomen uitvoeringsperiode, de specifieke verplichting waarop deze van toepassing is en eventuele voorlopige verplichtingen waarmee het heeft ingestemd gedurende de uitvoeringsperiode.

6. Zodra deze Overeenkomst voor een ontwikkelingsland in werking is getreden kan het Comité op verzoek van het ontwikkelingsland:

- a. de overgangperiode voor een maatregel aangenomen of gehandhaafd ingevolge lid 3 of een uitvoeringsperiode overeengekomen ingevolge lid 4 verlengen; of

b. onder bijzondere omstandigheden die niet voorzien werden tijdens de toetredingsprocedure instemmen met de aanneming van een nieuwe overgangsmaatregel ingevolge lid 3.

7. Een ontwikkelingsland dat onderhandeld heeft over een overgangsmaatregel ingevolge lid 3 of lid 6, een uitvoeringsperiode ingevolge lid 4 of verlenging ingevolge lid 6, neemt tijdens de overgangsperiode of de uitvoeringsperiode de maatregelen die nodig kunnen zijn om te waarborgen dat het aan het eind van die periode voldoet aan deze Overeenkomst. Het ontwikkelingsland stelt het Comité onverwijld in kennis van elke maatregel.

8. De Partijen nemen elk verzoek van een ontwikkelingsland om technische samenwerking en capaciteitsopbouw in het kader van zijn toetreding tot of uitvoering van deze Overeenkomst naar behoren in overweging.

9. Het Comité kan procedures opstellen voor de uitvoering van dit artikel. Dergelijke procedures kunnen bepalingen omvatten voor het stemmen over besluiten over verzoeken ingevolge lid 6.

10. Om de vijf jaar toetst het Comité de toepassing en de effectiviteit van dit artikel.

Artikel VI

Informatie over procedures voor overheidsopdrachten

1. Elke Partij:

- a. publiceert onverwijld alle wetgeving, regelgeving, gerechtelijke uitspraken, algemene administratieve beschikkingen en standaardclausules die bij wet- of regelgeving verplicht zijn gesteld en door verwijzing zijn opgenomen in berichten van aanbesteding, aanbestedingsdossiers en procedures inzake onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdrachten, alsmede alle wijzigingen daarvan, in officieel daartoe aangewezen elektronische of gedrukte media die op ruime schaal worden verspreid en gemakkelijk toegankelijk blijven voor het publiek; en
- b. verstrekt desgevraagd een uitleg daarvan aan andere Partijen;

2. Elke Partij vermeldt:

- a. in Aanhangsel II de elektronische of gedrukte media waarin de Partij de in lid 1 omschreven informatie publiceert;
- b. in Aanhangsel III de elektronische of gedrukte media waarin de Partij de berichten publiceert die vereist zijn uit hoofde van de artikelen VII, IX, lid 7 en XVI, lid 2; en
- c. in Aanhangsel IV het adres of de adressen van de websites waar zij het volgende publiceert:

- i. de statistische gegevens van haar aanbestedingen uit hoofde van artikel XVI, lid 5; of
- ii. haar berichten over gegunde opdrachten uit hoofde van artikel XVI, lid 6.

3. Elke Partij stelt het Comité onverwijld in kennis van wijzigingen van haar gegevens vermeld in de Aanhangels II, III of IV.

Artikel VII

Berichten

Bericht van voorgenomen aanbesteding

1. Voor elke onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdracht, behalve in de omstandigheden omschreven in artikel XIII, publiceert de aanbestedende dienst een bericht van voorgenomen aanbesteding in de daartoe bestemde gedrukte of elektronische media als vermeld in Aanhangsel III bij deze Overeenkomst. Deze media dienen op ruime schaal toegankelijk te zijn en de berichten dienen tot ten minste het verstrijken van de termijn vermeld in het bericht gemakkelijk toegankelijk te blijven voor het publiek. Deze berichten

a. dienen in geval van aanbestedende diensten waarop Bijlage 1 van toepassing is gedurende ten minste de termijn omschreven in Aanhangsel III via één toegangspunt kosteloos langs elektronische weg beschikbaar te zijn; en

b. dienen in geval van aanbestedende diensten waarop Bijlage 2 of 3 van toepassing is, indien toegankelijk langs elektronische weg ten minste te worden verstrekt via links op een kosteloos toegankelijke elektronische gateway.

De Partijen en hun aanbestedende diensten waarop Bijlage 2 of 3 van toepassing is, worden aangemoedigd hun berichten kosteloos langs elektronische weg te publiceren via één toegangspunt.

2. Tenzij anders is voorzien in deze Overeenkomst, bevat elk bericht van voorgenomen aanbesteding:

a. naam en adres van de aanbestedende dienst en andere gegevens om contact te kunnen leggen met de aanbestedende dienst en alle relevante stukken te ontvangen met betrekking tot de aanbesteding, de kosten en de eventuele betalingsvoorwaarden;

b. een beschrijving van de opdracht, met inbegrip van de aard van en het aantal aan te schaffen goederen of diensten of, indien het aantal onbekend is, het geraamde aantal;

c. voor herhalingsopdrachten, indien mogelijk een raming van de termijn van de vervolgberichten omtrent de beoogde aanbesteding;

d. een beschrijving van eventuele opties;

- e. de termijn voor de levering van goederen of diensten of de looptijd van de overeenkomst;
- f. de te volgen aanbestedingsprocedure en of daarbij gebruik zal worden gemaakt van onderhandelingen of elektronische veilingen;
- g. indien van toepassing het adres en de uiterste datum voor de indiening van verzoeken om deelname aan de aanbesteding;
- h. het adres en de termijn voor de indiening van inschrijvingen;
- i. de taal of talen waarin de inschrijvingen of verzoeken om deelname kunnen worden ingediend, indien deze mogen worden ingediend in een andere dan de officiële taal van de Partij van de aanbestedende dienst;
- j. een overzicht en een korte omschrijving van eventuele voorwaarden voor deelname door leveranciers, met inbegrip van eventuele vereisten voor in verband daarmee door leveranciers te verstrekken specifieke stukken of certificaten, tenzij deze vereisten zijn opgenomen in het aanbestedingsdossier dat tezamen met het bericht van voorgenomen aanbesteding aan alle belangstellende leveranciers ter beschikking wordt gesteld;
- k. indien een aanbestedende dienst ingevolge artikel IX voornemens is een beperkt aantal erkende leveranciers uit te nodigen tot inschrijving, de criteria voor de selectie van dit beperkte aantal toegelaten leveranciers en indien van toepassing, het aantal leveranciers dat tot de aanbesteding wordt toegelaten; en
  - l. een vermelding dat deze Overeenkomst van toepassing is op de aanbesteding.

Samenvatting

3. Voor iedere voorgenomen aanbesteding publiceert de aanbestedende dienst in één van de talen van de WTO, op het zelfde tijdstip als het bericht van voorgenomen aanbesteding, een gemakkelijk toegankelijke samenvatting. Deze samenvatting bevat in ieder geval de volgende informatie:
- a. de inhoud van de aanbesteding;
  - b. de uiterste datum voor de indiening van de inschrijvingen en in voorkomend geval de uiterste datum voor de indiening van verzoeken om deelneming aan de aanbesteding of plaatsing op de lijst voor veelvuldig gebruik; en
  - c. het adres waar stukken met betrekking tot de aanbesteding kunnen worden opgevraagd.

Aankondiging van geplande aanbestedingen

4. Aanbestedende diensten worden aangemoedigd hun aanbestedingsplannen zo vroeg mogelijk in elk begrotingsjaar in het aangewezen gedrukte of elektronische medium vermeld in Aanhangsel III aan te kondigen (hierna „aankondiging van geplande aanbestedingen” genoemd).

De aankondiging dient de inhoud van de opdracht en de geplande datum van publicatie van het bericht van voorgenomen aanbesteding te bevatten.

5. Onder Bijlage 2 of 3 vallende aanbestedende diensten kunnen een aankondiging van geplande aanbestedingen als bericht van voorgenomen aanbesteding gebruiken, mits de aankondiging zoveel van de in lid 2 bedoelde informatie bevat als op dat ogenblik beschikbaar is bij de aanbestedende dienst, alsmede een verklaring dat belangstellende leveranciers hun belangstelling voor de opdracht bij de aanbestedende dienst kenbaar kunnen maken.

Artikel VIII

Voorwaarden voor deelname

1. Aanbestedende diensten beperken de voorwaarden voor de deelname aan een aanbesteding tot hetgeen noodzakelijk is om te waarborgen dat de leverancier over de juridische en financiële capaciteit en de commerciële en technische vaardigheden beschikt om de desbetreffende opdracht uit te voeren.

2. Bij het vaststellen van de voorwaarden voor deelname:

a. mag een aanbestedende dienst de deelname van een leverancier aan een aanbesteding niet afhankelijk stellen van de voorwaarde dat aan de leverancier reeds eerder één of meer opdrachten zijn gegund door een aanbestedende dienst van de betrokken Partij; en

b. mag een aanbestedende dienst eerdere werkervaring verlangen wanneer deze van wezenlijk belang is om aan de eisen van de aanbesteding te kunnen voldoen.

3. Bij de beoordeling of een leverancier aan de voorwaarden voor deelname voldoet:

a. evalueert een aanbestedende dienst de financiële draagkracht en de commerciële en technische vaardigheden van de leverancier aan de hand van diens zakelijke activiteiten op en buiten het grondgebied van de Partij waartoe de aanbestedende dienst behoort; en

b. baseert zich bij deze beoordeling op de voorwaarden die hij vooraf in een bericht van aanbesteding of het aanbestedingsdossier heeft gespecificeerd.

4. Wanneer daar bewijzen voor zijn, kan een Partij met inbegrip van haar aanbestedende diensten een leverancier uitsluiten op gronden als:

a. faillissement;

b. valsheid in geschrifte;

- c. aanzienlijke of aanhoudende tekortkomingen bij de uitvoering van een wezenlijke eis of verplichting in het kader van een eerdere opdracht of eerdere opdrachten;
- d. definitieve veroordelingen wegens ernstige misdrijven of andere strafbare feiten;
- e. fouten bij de beroepsuitoefening of handelen of nalaten dat ten koste gaat van de commerciële integriteit van de leverancier; of
- f. het niet betalen van belastingen.

Artikel IX

Erkenning van leveranciers

Registratiesystemen en erkenningsprocedures

1. De Partijen en hun aanbestedende diensten kunnen een registratiesysteem van leveranciers bijhouden waarvoor belangstellende leveranciers zich dienen aan te melden en bepaalde gegevens dienen te verschaffen.

2. Elke Partij draagt er zorg voor dat:

- a. haar aanbestedende diensten trachten de verschillen tussen hun erkenningsprocedures zo beperkt mogelijk te houden; en
- b. indien haar aanbestedende diensten registratiesystemen bijhouden, zij trachten de verschillen tussen hun registratiesystemen zo klein mogelijk te houden.

3. De Partijen en hun aanbestedende diensten nemen geen registratiesystemen of erkenningsprocedures aan noch passen zij die toe met het doel of effect onnodige belemmeringen op te werpen voor de deelname van leveranciers van een andere Partij aan aanbestedingen.

Aanbesteding met voorafgaande selectie

4. Wanneer een aanbestedende dienst een opdracht wil aanbesteden met een voorafgaande selectie:

- a. neemt de aanbestedende dienst in het bericht van voorgenomen aanbesteding ten minste de in artikel VII, lid 2, onder a, b, f, g, j, k en l vermelde informatie op en nodigt hij leveranciers uit een verzoek om deelname in te dienen; en
- b. verstrekt de aanbestedende dienst, bij de aanvang van de inschrijvingsperiode, ten minste de in artikel VII, lid 2, onder c, d, e, h en i vermelde informatie aan de erkende leveranciers die hij in kennis stelt overeenkomstig artikel XI, lid 3, onder b.

5. Aanbestedende diensten stellen alle erkende leveranciers in de gelegenheid deel te nemen aan een bepaalde aanbesteding, tenzij een

aanbestedende dienst in het bericht van voorgenomen aanbesteding eventuele beperkingen ten aanzien van het aantal leveranciers vermeldt die worden toegelaten tot de aanbesteding en de criteria voor de selectie van het beperkte aantal leveranciers.

6. Indien het aanbestedingsdossier niet vanaf de datum van publicatie van het in lid 4 bedoelde bericht van aanbesteding openbaar toegankelijk is, ziet de aanbestedende dienst erop toe dat het dossier voor alle overeenkomstig lid 5 geselecteerde erkende leveranciers op hetzelfde tijdstip beschikbaar komt

Lijsten voor veelvuldig gebruik

7. Aanbestedende diensten mogen een lijst van leveranciers voor veelvuldig gebruik bijhouden, mits zij een bericht waarin belangstellende leveranciers worden uitgenodigd plaatsing op de lijst aan te vragen:

- a. jaarlijks publiceren; en
- b. indien dat langs elektronische weg geschiedt, deze permanent beschikbaar stellen,
in het passende medium vermeld in Aanhangsel III.

8. Het in lid 7 voorziene bericht bevat:

- a. een beschrijving van de goederen of diensten of categorieën daarvan waarvoor de lijst kan worden gebruikt;
- b. de voorwaarden voor deelname waaraan leveranciers dienen te voldoen om op de lijst te worden geplaatst en de methoden die de aanbestedende dienst zal hanteren om te controleren of een leverancier aan de voorwaarden voldoet;
- c. naam en adres van de aanbestedende dienst en andere gegevens om contact te kunnen leggen met de dienst en alle relevante stukken te ontvangen met betrekking tot de lijst;
- d. de geldigheidsduur van de lijst en de wijze van aanpassing of beëindiging of indien er geen geldigheidsduur is, een beschrijving van de wijze waarop kennisgeving zal worden gedaan van beëindiging van het gebruik van de lijst; en
- e. een vermelding dat de lijst kan worden gebruikt voor aanbestedingen waarop deze Overeenkomst van toepassing is.

9. Onverminderd lid 7, indien een lijst voor veelvuldig gebruik gedurende ten hoogste drie jaar geldig is, kan een aanbestedende dienst slechts eenmaal bij het begin van de geldigheidstermijn van de lijst een bericht bedoeld in lid 7 publiceren, mits:

- a. er de geldigheidstermijn in wordt vermeld en duidelijk wordt gemaakt dat er geen verdere berichten worden gepubliceerd; en
- b. het bericht langs elektronische weg wordt gepubliceerd en permanent beschikbaar blijft gedurende de geldigheidstermijn.

10. Aanbestedende diensten staan leveranciers toe te allen tijde een aanvraag tot opname op de lijst voor veelvuldig gebruik in te dienen en nemen alle erkende leveranciers binnen een redelijk korte tijd op die lijst op.

11. Indien een leverancier die niet op een lijst voor veelvuldig gebruik staat verzoekt om deelname aan een aanbesteding op basis van een lijst voor veelvuldig gebruik en binnen de termijn voorzien in artikel XI, lid 2 alle vereiste stukken indient, onderzoekt de aanbestedende dienst het verzoek. De aanbestedende dienst sluit de leverancier niet uit bij zijn overweging ter zake van de opdracht op de grond dat de dienst onvoldoende tijd heeft voor onderzoek van het verzoek, tenzij deze in uitzonderlijke gevallen vanwege de complexiteit van de opdracht, niet in staat is het onderzoek van het verzoek binnen de toegestane termijn voor de indiening van inschrijvingen af te ronden.

Diensten waarop Bijlagen 2 en 3 van toepassing zijn

12. Aanbestedende diensten die onder Bijlage 2 of 3 vallen kunnen een bericht publiceren waarin leveranciers worden uitgenodigd te verzoeken om plaatsing op een lijst voor veelvuldig gebruik, mits:

a. het bericht gepubliceerd wordt overeenkomstig lid 7 en de in gevolge lid 8 vereiste informatie en zoveel van de in artikel VII, lid 2, vereiste informatie bevat die op dat ogenblik beschikbaar is, alsmede een verklaring dat het bericht als bericht van voorgenomen aanbesteding geldt of dat uitsluitend de leveranciers op de lijst voor veelvuldig gebruik nadere berichten zullen ontvangen omtrent de opdracht die valt onder de lijst voor veelvuldig gebruik; en

b. de dienst aan leveranciers die hun belangstelling hebben geuit voor een bepaalde opdracht onverwijld voldoende informatie verstrekt aan de hand waarvan zij kunnen beoordelen in hoeverre de opdracht voor hen relevant is, alsmede alle overige in artikel VII, lid 2, voorgeschreven informatie, voor zover die beschikbaar is.

13. Aanbestedende diensten die onder Bijlage 2 of 3 vallen, mogen leveranciers die overeenkomstig lid 10 een aanvraag tot opname op een lijst voor veelvuldig gebruik hebben ingediend toestaan in te schrijven op een bepaalde opdracht, indien de aanbestedende dienst voldoende tijd heeft om te onderzoeken of de leverancier aan de voorwaarden voor deelname voldoet.

Informatie over besluiten van aanbestedende diensten

14. Aanbestedende diensten stellen leveranciers die een verzoek tot deelname aan een aanbesteding of een aanvraag tot opname op een lijst voor veelvuldig gebruik hebben ingediend, zo spoedig mogelijk in kennis van hun besluit inzake dat verzoek of die aanvraag.

15. Wanneer een aanbestedende dienst een verzoek van een leverancier om deelname aan een opdracht of om opname op een lijst voor veelvuldig gebruik afwijst, de erkenning van een leverancier intrekt of een leverancier van een lijst voor veelvuldig gebruik schrapt, stelt de dienst de leverancier daarvan onverwijld in kennis en verstrekt hij de leverancier desgevraagd onverwijld een schriftelijke motivering van zijn besluit.

Artikel X

Technische specificaties en aanbestedingsdossiers

Technische specificaties

1. Aanbestedende diensten mogen geen technische specificaties op- of vaststellen of toepassen of conformiteitsbeoordelingsprocedures voorschrijven met als doel of gevolg dat onnodige belemmeringen voor de internationale handel ontstaan.

2. Bij het voorschrijven van de technische specificaties van de goederen of diensten die het voorwerp van de aanbesteding zijn, zal de aanbestedende dienst in voorkomend geval:

a. de technische specificaties omschrijven aan de hand van prestatie-eisen en functionele eisen en niet aan de hand van ontwerpkenmerken of descriptieve normen; en

b. uitgaan van internationale normen, indien deze bestaan, en anders van nationale technische voorschriften, erkende nationale normen of bouwvoorschriften.

3. Wanneer in de technische specificaties ontwerpkenmerken of descriptieve kenmerken zijn opgenomen, geeft de aanbestedende dienst in voorkomend geval aan dat inschrijvingen voor gelijkwaardige goederen of diensten die aantoonbaar aan de voorwaarden van de opdracht voldoen eveneens in aanmerking komen, door in het aanbestedingsdossier termen als „of gelijkwaardig” op te nemen.

4. Aanbestedende diensten schrijven geen technische specificaties voor waarin vereisten inzake of verwijzingen naar bepaalde handelsmerken of handelsnamen, octrooien, auteursrechten, ontwerpen of typen, of naar een bepaalde oorsprong, producent of leverancier zijn opgenomen, tenzij er geen andere voldoende nauwkeurige of begrijpelijke manier is om de voorwaarden van de opdracht te beschrijven, en op voorwaarde dat termen zoals „of gelijkwaardig” in het aanbestedingsdossier zijn opgenomen.

5. Aanbestedende diensten vragen of aanvaarden van personen die een commercieel belang bij de aanbesteding kunnen hebben geen advies dat gebruikt kan worden bij de opstelling of de vaststelling van een tech-

nische specificatie voor een specifieke aanbesteding, wanneer dat advies tot gevolg kan hebben dat concurrentie wordt uitgesloten.

6. Zekerheidshalve kunnen Partijen en hun aanbestedende diensten in overeenstemming met dit artikel technische specificaties op- of vaststellen of toepassen teneinde het behoud van natuurlijke hulpbronnen of de bescherming van het milieu te bevorderen.

Aanbestedingsdossier

7. De aanbestedende dienst stelt leveranciers een aanbestedingsdossier ter beschikking met alle informatie die zij nodig hebben om geldige inschrijvingen op te stellen en in te dienen. Tenzij reeds vermeld in het bericht van voorgenomen aanbesteding bevat dit dossier een volledige beschrijving van:

a. de opdracht, met inbegrip van de aard en de hoeveelheid van de goederen of diensten die worden aanbesteed, of, wanneer de hoeveelheid niet exact bekend is, een raming van de hoeveelheid, alsmede alle eventuele vereisten waaraan dient te zijn voldaan, met inbegrip van eventuele technische specificaties, certificaties met betrekking tot de conformiteitsbeoordeling, plannen, tekeningen of instructiemateriaal;

b. alle eventuele deelnemingsvoorwaarden voor leveranciers, met inbegrip van een lijst met informatie en stukken die de leveranciers in verband daarmee dienen te verstrekken;

c. alle evaluatiecriteria die door de aanbestedende dienst bij de gunning van de opdracht worden toegepast, alsmede het relatieve gewicht van elk van deze criteria, tenzij de prijs het enige criterium is;

d. wanneer de aanbestedende dienst een opdracht aanbesteedt met elektronische middelen: alle authenticatie- en encryptievereisten en vereisten inzake apparatuur voor de ontvangst van informatie langs elektronische weg;

e. wanneer de aanbestedende dienst een elektronische veiling organiseert: de regels, met inbegrip van de weging van de evaluatiecriteria voor elk van de onderdelen van de opdracht, die voor de elektronische veiling zullen gelden;

f. indien de inschrijvingen in het openbaar zullen worden geopend: de datum en het tijdstip waarop en de plaats waar de inschrijvingen zullen worden geopend en de personen die daarbij in voorkomend geval aanwezig mogen zijn;

g. alle andere geldende voorwaarden, zoals betalingsvoorwaarden of eventuele beperkingen voor de wijze waarop inschrijvingen kunnen worden ingediend, bijvoorbeeld op papier of op elektronische wijze; en

h. in voorkomend geval de data voor de levering van de goederen of diensten.

8. Bij het vaststellen van een datum voor de levering van de aan te schaffen goederen of diensten houdt een aanbestedende dienst rekening

met de complexiteit van de opdracht, de omvang van de verwachte onderaanneming en een realistische termijn voor de productie, het uit de voorraad halen en vervoer van de goederen vanaf het punt van levering of voor de levering van diensten.

9. De in het bericht van voorgenomen aanbesteding of het aanbestedingsdossier vermelde beoordelingscriteria kunnen onder andere de prijs en andere kostenfactoren, kwaliteit, technische aspecten, milieukeurmerken en leveringsvoorwaarden betreffen.

10. De aanbestedende dienst:

a. stelt belangstellende leveranciers onverwijld het aanbestedingsdossier ter beschikking om te waarborgen dat zij voldoende tijd hebben om geldige inschrijvingen in te dienen;

b. verstrekt belangstellende leveranciers op verzoek onverwijld het aanbestedingsdossier; en

c. reageert onverwijld op elk redelijk verzoek om relevante informatie van een belangstellende of deelnemende leverancier, mits deze informatie die leverancier niet bevoordeelt boven andere leveranciers.

Wijzigingen

11. Indien een aanbestedende dienst voorafgaand aan de gunning van de opdracht de criteria of vereisten wijzigt die in het bericht van voorgenomen aanbesteding of het aan deelnemende leveranciers verstrekte aanbestedingsdossier zijn vermeld, verzendt hij schriftelijk alle wijzigingen of verstrekt hij een nieuw of gewijzigd bericht van voorgenomen aanbesteding of aanbestedingsdossier:

a. aan alle leveranciers die op het moment waarop de informatie wordt gewijzigd aan de procedure deelnemen, indien deze bekend zijn bij de aanbestedende dienst, en in alle andere gevallen op dezelfde wijze als de oorspronkelijke informatie; en

b. op een zodanig tijdstip dat de leveranciers voldoende tijd hebben om hun inschrijving te wijzigen en opnieuw in te dienen.

Artikel XI

Termijnen

Algemeen

1. Aanbestedende diensten geven, overeenkomstig hun eigen redelijke behoeften, de leveranciers voldoende tijd om verzoeken tot deelname en geldige inschrijvingen op te stellen en in te dienen, waarbij rekening wordt gehouden met factoren zoals

a. de aard en de complexiteit van de opdracht;

b. de omvang van de verwachte onderaanneming; en

c. de tijd die nodig is voor de verzending van inschrijvingen uit het buitenland en het eigen land wanneer geen gebruik wordt gemaakt van elektronische middelen.

Dergelijke termijnen en eventuele verlengingen ervan dienen voor alle belangstellende of deelnemende leveranciers gelijk te zijn.

Termijnen

2. Wanneer een aanbestedende dienst gebruikmaakt van voorafgaande selectie, mag de termijn voor de indiening van verzoeken tot deelname in beginsel niet minder dan 25 dagen vanaf de publicatiedatum van het bericht van voorgenomen aanbesteding bedragen. Wanneer als gevolg van een door de aanbestedende dienst naar behoren gemotiveerde urgente situatie een dergelijke termijn onmogelijk kan worden toegepast, mag deze worden bekort tot ten minste tien dagen.

3. Tenzij zoals voorzien in de leden 4, 5, 7 en 8, dient een aanbestedende dienst een termijn voor de indiening van inschrijvingen vast te stellen die niet minder bedraagt dan veertig dagen vanaf de datum:

a. waarop, in het geval van een openbare aanbesteding, het bericht van voorgenomen aanbesteding is gepubliceerd; of

b. waarop, bij aanbesteding met voorafgaande selectie, de aanbestedende dienst de leveranciers heeft meegedeeld dat zij worden uitgenodigd in te schrijven, ongeacht of een lijst voor veelvuldig gebruik wordt toegepast.

4. Aanbestedende diensten mogen de in overeenstemming met lid 3 vastgestelde termijn voor de inschrijving bekorten tot ten minste tien dagen, indien:

a. de aanbestedende dienst in overeenstemming met artikel VII, lid 4, ten minste 40 dagen, maar niet meer dan twaalf maanden vóór de publicatie van het bericht van voorgenomen aanbesteding een aankondiging van geplande aanbesteding heeft gepubliceerd, waarin de volgende gegevens zijn opgenomen:

i. een beschrijving van de aanbesteding;

ii. bij benadering de uiterste data voor de indiening van inschrijvingen of verzoeken tot deelname;

iii. een mededeling dat belangstellende leveranciers hun interesse in de aanbesteding kenbaar dienen te maken aan de aanbestedende dienst;

iv. het adres waar stukken met betrekking tot de opdracht kunnen worden opgevraagd; en

v. zoveel mogelijk van de informatie die overeenkomstig artikel VII, lid 2, in het bericht van voorgenomen aanbesteding dient te worden opgenomen;

b. de aanbestedende dienst, in het geval van herhalingsopdrachten, in een eerste bericht van voorgenomen aanbesteding aangeeft dat in volgende berichten termijnen voor inschrijving overeenkomstig dit lid zullen worden gehanteerd; of

c. de in lid 3 bedoelde termijn als gevolg van een door de aanbestedende dienst naar behoren gemotiveerde urgente situatie onmogelijk kan worden toegepast.

5. Aanbestedende diensten mogen de in lid 3 genoemde termijn voor de inschrijving met vijf dagen verkorten in elk van de volgende situaties:

a. indien het bericht van voorgenomen aanbesteding elektronisch wordt gepubliceerd;

b. indien het gehele aanbestedingsdossier elektronisch beschikbaar is vanaf de datum van publicatie van het bericht van voorgenomen aanbesteding; en

c. indien de inschrijvingen door de aanbestedende dienst met elektronische middelen kunnen worden ontvangen.

6. De toepassing van lid 5 in combinatie met lid 4 mag er in geen geval toe leiden dat de in overeenstemming met lid 3 vastgestelde termijn voor de indiening van inschrijvingen wordt verkort tot minder dan 10 dagen na de datum van bekendmaking van het bericht van voorgenomen aanbesteding.

7. Ongeacht andere bepalingen in dit artikel mag een aanbestedende dienst, indien hij handelsgoederen of -diensten of een combinatie ervan aankoopt de in lid 3 genoemde termijn voor de indiening van inschrijvingen verkorten tot ten minste 13 dagen, op voorwaarde dat deze aanbestedende dienst op hetzelfde tijdstip langs elektronische weg zowel het bericht van voorgenomen aanbesteding als het aanbestedingsdossier publiceert. Indien een aanbestedende dienst tevens inschrijvingen voor handelsgoederen of -diensten langs elektronische weg aanvaardt, kan hij de in overeenstemming met lid 3 vastgestelde termijn verkorten tot ten minste 10 dagen.

8. Indien een aanbestedende dienst waarop Bijlage 2 of 3 van toepassing is alle of een beperkt aantal erkende leveranciers heeft geselecteerd, kan de termijn voor inschrijving in onderling overleg tussen de aanbestedende dienst en de geselecteerde leveranciers worden vastgesteld. Indien geen overeenstemming wordt bereikt bedraagt de termijn ten minste 10 dagen.

Artikel XII

Onderhandeling

1. Een Partij kan bepalen dat haar aanbestedende diensten onderhandelingen kunnen voeren:
  - a. indien zij hun voornemen tot het voeren van onderhandelingen te kennen hebben gegeven in het ingevolge artikel VII, lid 2, vereiste bericht van voorgenomen aanbesteding; of
  - b. indien bij de beoordeling blijkt dat geen van de inschrijvingen duidelijk het voordeligst is volgens de in het bericht van voorgenomen aanbesteding of in het aanbestedingsdossier vermelde specifieke beoordelingscriteria.
2. Aanbestedende diensten:
  - a. zien erop toe dat iedere uitsluiting van leveranciers tijdens onderhandelingen plaatsvindt in overeenstemming met de in het bericht van voorgenomen aanbesteding of het aanbestedingsdossier vermelde beoordelingscriteria, en
  - b. stellen, wanneer de onderhandelingen zijn afgesloten, voor alle resterende leveranciers een gelijke termijn vast voor de indiening van een nieuwe of herziene inschrijving.

Artikel XIII

Onderhandse aanbesteding

1. Op voorwaarde dat een aanbestedende dienst deze bepaling niet gebruikt om concurrentie tussen leveranciers te voorkomen of op een wijze die nadelig is voor leveranciers van een andere Partij of nationale leveranciers beschermt, kan een aanbestedende dienst gebruikmaken van onderhandse aanbesteding en besluiten de artikelen VII tot en met IX, X (leden 7 tot en met 11), XI, XII, XIV en XV niet toe te passen, maar uitsluitend in de volgende omstandigheden:
  - a. indien
    - i. geen inschrijvingen zijn ingediend of geen leveranciers om deelname hebben verzocht;
    - ii. geen inschrijvingen zijn ingediend die aan de essentiële eisen van het aanbestedingsdossier voldoen;
    - iii. geen leveranciers aan de deelnamevoorwaarden voldoen, of
    - iv. de ingediende aanschrijvingen onderling zijn afgestemd, op voorwaarde dat de vereisten van het aanbestedingsdossier niet wezenlijk worden gewijzigd;
  - b. indien de goederen of diensten slechts door een bepaalde leverancier kunnen worden geleverd en er geen redelijk alternatief of substituuut bestaat, om een van de volgende redenen:
    - i. omdat de opdracht een kunstwerk betreft;

- ii. vanwege de bescherming van octrooien, auteursrechten of andere exclusieve rechten, of
- iii. vanwege de afwezigheid van concurrentie om technische redenen;
- c. voor aanvullende leveringen door de oorspronkelijke leverancier van goederen of diensten die niet in de oorspronkelijke opdracht waren opgenomen, indien verandering van leverancier voor de aanvullende goederen of diensten:
  - i. niet mogelijk is om economische of technische redenen, zoals wanneer de aanvullende goederen of diensten uitwisselbaar of onderling bruikbaar dienen te zijn met bestaande uitrusting, software, diensten of installaties die in het kader van de oorspronkelijke opdracht zijn geleverd, en
  - ii. tot aanzienlijk ongemak of aanzienlijke kostenstijgingen zou leiden voor de aanbestedende dienst;
- d. in strikt noodzakelijke gevallen, wanneer de goederen of diensten om uiterst dringende redenen, wegens gebeurtenissen die door de aanbestedende dienst niet konden worden voorzien, niet tijdig kunnen worden verkregen door middel van openbare aanbesteding of aanbesteding met voorafgaande selectie;
  - e. voor goederen die op een goederenmarkt worden aangekocht;
  - f. wanneer een aanbestedende dienst een prototype of een nieuw product of een nieuwe dienst aanschaft die op zijn verzoek tijdens de uitvoering van een specifieke opdracht inzake onderzoek, proefneming, studie of oorspronkelijke ontwikkeling ten behoeve van die opdracht is ontwikkeld. De oorspronkelijke ontwikkeling van nieuwe producten of diensten kan een beperkte productie of levering omvatten, met de bedoeling de resultaten van veldonderzoek te verzamelen en aan te tonen dat het product of de dienst geschikt is om met inachtneming van aanvaardbare kwaliteitsnormen in grote hoeveelheden te worden geproduceerd of geleverd, maar omvat geen productie of levering in grote hoeveelheden teneinde de commerciële levensvatbaarheid vast te stellen of de kosten van onderzoek en ontwikkeling terug te verdienen;
  - g. voor aankopen onder uitzonderlijk voordelige voorwaarden die alleen op zeer korte termijn ontstaan in het geval van ongebruikelijke verkopen, zoals bij liquidatie, curatele of faillissement, maar niet bij normale aankopen bij normale leveranciers; of
  - h. in het geval van opdrachten die worden gegund aan de winnaar van een ontwerpprijsvraag, mits
    - i. die prijsvraag is georganiseerd op een wijze die verenigbaar is met de beginselen van deze Overeenkomst, met name betreffende de publicatie van een bericht van voorgenomen aanbesteding; en
    - ii. de deelnemers worden beoordeeld door een onafhankelijke jury teneinde een ontwerpcontract te gunnen aan de maker van de winnende inzending.

2. De aanbestedende dienst maakt een proces-verbaal op van elke opdracht die overeenkomstig de bepalingen van lid 1 is gegund. Ieder proces-verbaal bevat de naam van de aanbestedende dienst, de waarde en de aard van de aangeschafte goederen of diensten, alsmede een verklaring omtrent de omstandigheden en voorwaarden beschreven in lid 1 die de onderhandse aanbesteding rechtvaardigen.

Artikel XIV

Elektronische veilingen

Wanneer een aanbestedende dienst een onder deze Overeenkomst vallende opdracht wil aanbesteden met een elektronische veiling, stelt de dienst, alvorens de elektronische veiling te openen, ieder deelnemer in kennis van:

- a. de methode voor automatische evaluatie, met inbegrip van de wiskundige formule, gebaseerd op de in het aanbestedingsdossier opgenomen evaluatiecriteria, die gebruikt wordt om automatisch de rangorde vast te stellen of te wijzigen tijdens de veiling;
- b. de resultaten van een eventuele eerste beoordeling van de onderdelen van zijn inschrijving, indien de opdracht wordt gegund aan de indiener van de voordeligste inschrijving, en
- c. alle andere relevante informatie over de uitvoering van de veiling.

Artikel XV

Behandeling van inschrijvingen en gunning van opdrachten

Behandeling van inschrijvingen

1. De aanbestedende dienst neemt bij het ontvangen, openen en behandelen van inschrijvingen procedures in acht die waarborgen dat het aanbestedingsproces eerlijk en onpartijdig verloopt en de inschrijvingen vertrouwelijk worden behandeld.

2. Indien een inschrijving door de aanbestedende dienst pas na het verstrijken van de vastgestelde termijn wordt ontvangen, mag de betrokken leverancier daarvan geen nadelige gevolgen ondervinden indien de vertraging uitsluitend te wijten is aan onjuiste afhandeling door de aanbestedende dienst.

3. Indien de aanbestedende dienst een leverancier de gelegenheid biedt tussen de opening van de inschrijvingen en de gunning van de opdracht onbedoelde vormfouten te corrigeren, biedt de aanbestedende dienst alle deelnemende leveranciers daartoe de gelegenheid.

Gunning van opdrachten

4. Om voor gunning in aanmerking te komen, dient een inschrijving schriftelijk te worden ingediend, bij de opening te voldoen aan de essentiële vereisten die in de berichten betreffende de aanbesteding en het aanbestedingsdossier zijn opgenomen en afkomstig te zijn van een leverancier die aan de voorwaarden voor deelname voldoet.

5. Tenzij de aanbestedende dienst besluit dat het niet in het algemeen belang is de opdracht te plaatsen, gunt hij de opdracht aan de leverancier die volgens de bevindingen van de aanbestedende dienst in staat is de voorwaarden van de opdracht te vervullen en van wie de inschrijving, beoordeeld aan de hand van alleen de evaluatiecriteria in de berichten betreffende de aanbesteding of in het aanbestedingsdossier

- a. de voordeligste is, ofwel,
- b. wanneer de prijs het enige criterium is, de laagste prijs biedt.

6. Wanneer een aanbestedende dienst een inschrijving ontvangt met een prijs die in verhouding tot de andere inschrijvingen abnormaal laag is, kan zij inlichtingen inwinnen bij de inschrijver om zich ervan te vergewissen dat deze aan de deelnemingsvoorwaarden voldoet en in staat is te voldoen aan de voorwaarden van de opdracht.

7. Een aanbestedende dienst mag geen gebruik maken van opties, een aanbesteding annuleren of gegunde opdrachten wijzigen op een wijze die in strijd is met zijn verplichtingen uit hoofde van deze Overeenkomst.

Artikel XVI

Transparantie op het gebied van overheidsopdrachten

Informatie voor leveranciers

1. Aanbestedende diensten stellen de deelnemende leveranciers onverwijld in kennis van besluiten aangaande de gunning van een opdracht en doen dat desgevraagd schriftelijk. Met inachtneming van artikel XVII, leden 2 en 3, stelt de aanbestedende dienst een afgewezen leverancier op diens verzoek in kennis van de redenen voor de afwijzing van zijn inschrijving en van de relatieve voordelen van de inschrijving van de gekozen leverancier.

Bekendmaking van informatie over de gunning

2. Uiterlijk 72 dagen na de gunning van een opdracht die onder deze Overeenkomst valt, publiceert de aanbestedende dienst een bericht in het passende gedrukte of elektronische medium als vermeld in Aanhangsel

III. Wanneer alleen gebruik wordt gemaakt van een elektronisch medium, dient de informatie gedurende een redelijke termijn gemakkelijk toegankelijk te blijven. In het bericht wordt in ieder geval de volgende informatie opgenomen:

- a. een beschrijving van de aan te schaffen goederen of diensten;
- b. de naam en het adres van de aanbestedende dienst;
- c. de naam en het adres van de gekozen leverancier;
- d. de waarde van de gekozen inschrijving of de hoogste en de laagste bieding die in aanmerking genomen zijn;
- e. de datum waarop de opdracht is gegund; en
- f. de gevolgde aanbestedingsprocedure en in gevallen waarbij gebruik is gemaakt van onderhandse aanbesteding in overeenstemming met artikel XIII, een beschrijving van de omstandigheden die toepassing van onderhandse aanbesteding rechtvaardigen.

Bijhouden van documentatie, verslagen en elektronische traceerbaarheid

3. Aanbestedende diensten houden gedurende een termijn van ten minste drie jaar vanaf de datum waarop een opdracht is gegund het volgende bij:

- a. de documentatie en processen-verbaal van aanbestedingsprocedures en de gunning van opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen, met inbegrip van de uit hoofde van artikel XIII vereiste processen-verbaal; en
- b. gegevens waarmee gewaarborgd wordt dat het verloop van de aanbestedingen die onder deze Overeenkomst vallen langs elektronische weg naar behoren getraceerd kan worden.

Verzamelen en rapporteren van statistische gegevens

4. Alle Partijen verzamelen statistische gegevens van hun opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen en rapporteren die aan het Comité. Elk rapport dient een jaar te betreffen, binnen twee jaar na afloop van de onderhavige periode te worden ingediend en het volgende te bevatten:

- a. voor de aanbestedende diensten die onder Bijlage 1 vallen;
  - i. het aantal en de totale waarde voor al deze diensten van alle opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen;
  - ii. het aantal en de totale waarde van alle opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen per dienst, onderverdeeld naar soorten goederen en diensten volgens een internationaal erkend uniform classificatiesysteem; en
  - iii. het aantal en de totale waarde van alle opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen per dienst die onderhands zijn aanbesteed;

b. voor de aanbestedende diensten voor die onder de Bijlagen 2 en 3 vallen, het aantal en de totale waarde van alle opdrachten die door deze diensten zijn gegund en onder deze Overeenkomst vallen, onderverdeeld naar Bijlage; en

c. ramingen voor gegevens vereist volgens a en b, met een toelichting op de gehanteerde methode voor het bepalen van de ramingen indien het aanleveren van gegevens niet haalbaar is.

5. Indien een Partij haar gegevens publiceert op een officiële website op een wijze die voldoet aan de vereisten van lid 4, kan de Partij in plaats van de kennisgeving het adres van de website zenden aan het Comité teneinde de gegevens ingevolge lid 4 te verstrekken met eventuele instructies voor de toegang tot en het gebruik van die statistische gegevens.

6. Indien een Partij ingevolge lid 2 verlangt dat berichten inzake gegunde opdrachten elektronisch worden gepubliceerd en indien dergelijke berichten via een afzonderlijke database toegankelijk zijn voor het publiek in een vorm die analyse van de opdrachten die onder deze Overeenkomst vallen mogelijk maakt, kan de Partij in plaats van de kennisgeving het adres van de website zenden aan het Comité teneinde de gegevens ingevolge lid 4 te verstrekken met eventuele instructies voor de toegang tot en het gebruik van die statistische gegevens.

Artikel XVII

Bekendmaking van informatie

Verstrekken van informatie aan de Partijen

1. Indien een andere Partij daarom verzoekt, verstrekt een Partij onverwijld alle informatie die nodig is om te bepalen of de aanbesteding eerlijk, onpartijdig en overeenkomstig deze Overeenkomst is verlopen, met inbegrip van informatie over de kenmerken en relatieve voordelen van de inschrijving van de gekozen leverancier. Wanneer het bekendmaken van dergelijke informatie de concurrentie bij latere aanbestedingen zou verstoren, wordt deze informatie door de Partij die haar ontvangt pas vrijgegeven aan leveranciers na overleg met en instemming van de Partij die de informatie heeft verstrekt.

Verbod op bekendmaking van informatie

2. Behoudens andere bepalingen van deze Overeenkomst verstrekt een Partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, geen informatie aan leveranciers die afbreuk zou kunnen doen aan de eerlijke concurrentie tussen leveranciers.

3. Niets in deze Overeenkomst mag zodanig worden uitgelegd dat een Partij, met inbegrip van haar aanbestedende diensten, autoriteiten en beroepsinstanties, verplicht wordt vertrouwelijke informatie openbaar te maken waarvan de openbaarmaking:

- a. de rechtshandhaving zou bemoeilijken;
- b. de eerlijke concurrentie tussen leveranciers zou kunnen schaden;
- c. de legitieme handelsbelangen van bepaalde personen, met inbegrip van de bescherming van de intellectuele eigendom, zou schaden, of
- d. anderszins in strijd zou zijn met het algemeen belang.

Artikel XVIII

Binnenlandse toetsingsprocedures

1. Elke Partij voorziet in een snelle, doeltreffende, transparante en niet-discriminerende procedure voor bestuurlijke of rechterlijke toetsing, waarmee een leverancier beroep kan instellen tegen:

- a. een inbreuk op de Overeenkomst, of
- b. indien de leverancier overeenkomstig het binnenlandse recht van de Partij niet rechtstreeks beroep kan instellen tegen een inbreuk op de Overeenkomst, tegen niet-nakoming van de maatregelen die een Partij tot uitvoering van deze Overeenkomst heeft ingesteld,

die zich voordoet in het kader van een opdracht die onder deze Overeenkomst valt waarbij de leverancier belang heeft of heeft gehad. De procedurele regels voor alle beroepsprocedures worden op schrift gesteld en openbaar gemaakt.

2. Indien een leverancier in het kader van een opdracht die onder deze Overeenkomst valt en waarbij hij een belang heeft of heeft gehad een klacht indient wegens inbreuk of niet-naleving als bedoeld in lid 1, moedigt de betrokken Partij haar aanbestedende dienst en de leverancier aan het geschil door overleg te beslechten. De aanbestedende dienst neemt dergelijke klachten tijdig en onbevooroordeeld in beraad op een wijze die geen afbreuk doet aan de deelname van de leverancier aan lopende of toekomstige aanbestedingen of aan diens recht door middel van de procedure voor bestuurlijke of rechterlijke toetsing te verkrijgen dat de inbreuk ongedaan wordt gemaakt.

3. Iedere leverancier krijgt voldoende tijd om een beroep voor te bereiden en in te dienen; deze termijn is ten minste 10 dagen vanaf het tijdstip waarop de grond voor het beroep voor de leverancier bekend is geworden of redelijkerwijs bekend had moeten worden.

4. Door elke Partij wordt ten minste één onpartijdige en van de aanbestedende diensten onafhankelijke bestuurlijke of rechterlijke auto-

riteit ingesteld of aangewezen om een beroep door een leverancier in het kader van een aanbesteding waarop deze Overeenkomst van toepassing is, te ontvangen en te beoordelen.

5. Indien een beroep in eerste aanleg wordt beoordeeld door een andere instantie dan één van de in lid 4 bedoelde autoriteiten, ziet de Partij erop toe dat de leverancier tegen de oorspronkelijke beslissing beroep kan instellen bij een onpartijdige bestuurlijke of rechterlijke instantie die onafhankelijk is van de aanbestedende dienst die de aanbesteding heeft uitgeschreven waarop het beroep betrekking heeft.

6. Indien het een niet-rechterlijke beroepsinstantie betreft, dient hoger beroep bij een rechterlijke instantie mogelijk te zijn of dienen de regels inzake procesvoering te bepalen dat:

- a. de aanbestedende dienst schriftelijk op het beroep reageert en alle relevante documenten aan de beroepsinstantie ter beschikking stelt;
- b. de partijen bij de procedure het recht hebben te worden gehoord alvorens de beroepsinstantie een beslissing neemt over het beroep;
- c. de partijen bij de procedure het recht hebben zich te laten vertegenwoordigen en vergezellen;
- d. de partijen bij de procedure toegang hebben tot alle zittingen in het kader van de procedure;
- e. de partijen bij de procedure het recht hebben te verzoeken dat de procedure in het openbaar plaatsvindt en dat getuigen deze mogen bijwonen, en
- f. beslissingen of aanbevelingen betreffende door een leverancier ingesteld beroep tijdig schriftelijk worden uitgevaardigd en gevallen voorzien zijn van een motivering.

7. Elke Partij stelt procedures in, of handhaaft procedures, die voorzien in:

- a. snelle voorlopige maatregelen om de mogelijkheid van de leverancier aan de aanbesteding deel te nemen, in stand te houden. Dergelijke voorlopige maatregelen kunnen aanleiding geven tot schorsing van de aanbestedingsprocedure. Er kan worden bepaald dat bij de beslissing over het al dan niet toepassen van dergelijke maatregelen rekening mag worden gehouden met mogelijke zware negatieve gevolgen voor de belangen die op het spel staan, waaronder het algemeen belang. Een beslissing niet op te treden wordt schriftelijk gemotiveerd; en
- b. herstelmaatregelen voor een inbreuk of compensatie voor geleden verlies of geleden schade, wanneer een beroepsinstantie heeft bepaald dat inbreuk of niet-naleving als bedoeld in lid 1 heeft plaatsgevonden. Bedoelde herstelmaatregelen of compensatie kunnen beperkt blijven tot de voor het opstellen van de inschrijving en/of het indienen van het bezwaar gemaakte kosten.

Artikel XIX

*Wijzigingen en rectificaties van het toepassingsgebied**Kennisgeving van voorgestelde wijziging*

1. De Partijen stellen het Comité in kennis van voorstellen tot rectificatie, verplaatsingen van diensten van de ene bijlage naar de andere, het schrappen van een aanbestedende dienst, of andere wijzigingen van hun bijlagen bij Aanhangsel I (hierna te noemen „wijziging”). De Partij die de wijziging voorstelt (hierna te noemen de „wijzigende Partij”) vermeldt in de kennisgeving:

a. ten aanzien van voorstellen tot het schrappen van een dienst uit haar bijlagen bij Aanhangsel I bij de uitoefening van haar recht wegens het feit dat de overheid feitelijk geen zeggenschap over of invloed meer heeft op de aanbesteding van de onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdracht van de dienst, een bewijs van de beëindiging daarvan; of

b. ten aanzien van alle overige voorgestelde wijzigingen informatie over de mogelijke gevolgen van de verandering voor de onderling overeengekomen toepassing voorzien in deze Overeenkomst.

Bezwaar tegen kennisgeving

2. Een Partij wier rechten uit hoofde van deze Overeenkomst kunnen worden aangetast door een voorgestelde wijziging waarvan overeenkomstig lid 1 kennisgeving is gedaan, kan het Comité in kennis stellen van haar bezwaar tegen de voorgestelde wijziging. Dergelijke bezwaren worden ingediend binnen 45 dagen na de datum waarop de kennisgeving is toegezonden aan de Partijen en gaan vergezeld van de gronden voor het bezwaar.

Overleg

3. De wijzigende Partij en elke Partij die een bezwaar heeft ingediend (hierna genoemd als „bezwaar makende Partij”) stellen alles in het werk om het bezwaar via overleg weg te nemen. Bij dergelijk overleg bestuderen de wijzigende Partij en de bezwaarmakende Partij de voorgestelde wijziging:

a. in het geval van een kennisgeving ingevolge lid 1, onder a, in overeenstemming met eventueel aangenomen indicatieve criteria ingevolge lid 8, onder b, waaruit blijkt dat de overheid feitelijk geen zeggenschap meer heeft over of invloed op de aanbesteding van de onder deze Overeenkomst vallende overheidsopdracht van de dienst; en

b. in het geval van een kennisgeving ingevolge lid 1, onder b, in overeenstemming met eventuele criteria aangenomen ingevolge lid 8, onder c, ter zake van de hoogte van voor de wijzigingen aangeboden compen-

serende aanpassingen, teneinde het evenwicht tussen rechten en plichten en de toepassing voorzien in deze Overeenkomst op een vergelijkbaar niveau te handhaven.

Herziening van wijzigingen

4. Indien de wijzigende Partij en een bezwaar makende Partij het bezwaar via overleg wegnemen en de wijzigende Partij haar voorgestelde wijziging naar aanleiding van dat overleg herziet, stelt de wijzigende Partij het Comité in overeenstemming met lid 1 in kennis. De herziene wijziging wordt slechts van kracht zodra voldaan is aan de vereisten van dit Artikel.

Invoering van wijzigingen

5. Een voorgestelde wijziging wordt uitsluitend van kracht indien:
- a. er binnen 45 dagen na de datum van toezending van de voorgestelde wijziging ingevolge lid 1 door de Partijen geen schriftelijke bezwaren zijn ingediend bij het Comité;
  - b. alle bezwaar makende Partijen het Comité ervan in kennis hebben gesteld dat ze hun bezwaren tegen de voorgestelde wijziging intrekken; of
  - c. er 150 dagen zijn verstreken sinds de toezending van de kennisgeving inzake de voorgestelde wijziging ingevolge lid 1 en de wijzigende Partij het Comité schriftelijk in kennis heeft gesteld van haar voornemen de wijziging in te voeren.

Intrekking van wezenlijk gelijk toepassingsgebied

6. Indien een wijziging van kracht wordt ingevolge lid 5, onder c, kan een bezwaar makende Partij een wezenlijk gelijk toepassingsgebied intrekken. Niettegenstaande artikel IV, lid 1, onder b, kan intrekking ingevolge dit lid uitsluitend plaatsvinden ten aanzien van de wijzigende Partij. Een bezwaar makende Partij stelt het Comité daarvan ten minste 30 dagen voordat de intrekking van kracht wordt schriftelijk in kennis. Intrekkingen ingevolge dit lid dienen te voldoen aan de criteria ter zake van het niveau van door het Comité ingevolge lid 8, onder c, aangenomen compenserende aanpassingen.

Arbitrageprocedures ter bevordering van het wegnemen van bezwaren

7. Indien het Comité arbitrageprocedures heeft aangenomen ter bevordering van het wegnemen van bezwaren ingevolge lid 8, kan de wijzigende Partij of de bezwaar makende Partij binnen 120 dagen na de toezending van de kennisgeving van de voorgestelde wijziging de arbitrageprocedures inroepen:

- a. Indien de arbitrageprocedures door geen van de Partijen zijn ingeroepen:
  - i. wordt de voorgestelde wijziging niettegenstaande lid 5, onder c, van kracht wanneer sinds de toezending van de kennisgeving van de voorgestelde wijziging ingevolge lid 1 130 dagen zijn verstreken en de wijzigende Partij het Comité schriftelijk in kennis heeft gesteld van haar voornemen de wijziging in te voeren; en
  - ii. kan een bezwaar makende Partij het toepassingsgebied ingevolge lid 6 niet intrekken.
- b. Indien een wijzigende Partij of een bezwaar makende Partij de arbitrageprocedures heeft ingeroepen:
  - i. wordt de voorgestelde wijziging niettegenstaande lid 5, onder c, niet van kracht voordat de arbitrageprocedures zijn voltooid;
  - ii. voegt elke bezwaar makende Partij die voornemens is een recht op schadevergoeding af te dwingen of een wezenlijk gelijk toepassingsgebied ingevolge lid 6 in te trekken, zich in de arbitrageprocedure;
  - iii. dient een wijzigende Partij bij het in werking laten treden van een wijziging ingevolge lid 5, onder c, gevolg te geven aan de uitkomsten van arbitrageprocedures; en
  - iv. kan indien een wijzigende Partij bij het in werking laten treden van een wijziging ingevolge lid 5, onder c, geen gevolg geeft aan de uitkomsten van arbitrageprocedures, bezwaar makende Partij een wezenlijk gelijk toepassingsgebied ingevolge lid 6 intrekken, mits intrekking verenigbaar is met de uitkomsten van de arbitrageprocedures.

Verantwoordelijkheden van het Comité

8. Het Comité neemt:
  - a. arbitrageprocedures aan ter vergemakkelijking van het wegnemen van bezwaren ingevolge lid 2;
  - b. indicatieve criteria aan waarmee kan worden aangetoond dat de overheid feitelijk geen zeggenschap meer heeft over of invloed op de aanbesteding van de onder deze Overeenkomst vallende aanbesteding van de dienst; en
  - c. criteria aan om het niveau van aan te bieden compenserende aanpassingen vast te stellen voor wijzigingen ingevolge lid 1, onder b, en van een wezenlijk gelijk toepassingsgebied ingevolge lid 6.

Artikel XX

Overleg en beslechting van geschillen

1. Elke Partij besteedt welwillende aandacht aan en geeft voldoende gelegenheid tot overleg betreffende opmerkingen die een andere Partij

zou kunnen maken ten aanzien van aangelegenheden die verband houden met de toepassing van deze Overeenkomst.

2. Indien een Partij meent dat een voordeel dat zij direct of indirect uit hoofde van deze Overeenkomst geniet teniet wordt gedaan of wordt aangetast, of dat de verwezenlijking van één van de doelstellingen uit deze Overeenkomst in het geding komt door:

a. de niet-nakoming door een andere Partij of andere Partijen van hun verplichtingen uit hoofde van deze Overeenkomst; of

b. de toepassing door een andere Partij of Partijen van een maatregel, ongeacht of deze in strijd is met de bepalingen van deze Overeenkomst, kan zij met het oog op het bereiken van een wederzijds bevredigende regeling de bepalingen van het Memorandum van Overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen (hierna te noemen „het Memorandum inzake geschillenbeslechting”) toepassen.

3. Het Memorandum inzake geschillenbeslechting is van toepassing op overleg en de beslechting van geschillen uit hoofde van deze Overeenkomst, met dien verstande dat een geschil dat voortvloeit uit een overeenkomst genoemd in Aanhangsel 1, niettegenstaande artikel 22, lid 3, van het Memorandum inzake geschillenbeslechting, niet zijnde deze Overeenkomst, en geschillen voortvloeiend uit deze Overeenkomst, niet mogen leiden tot schorsing van concessies of andere verplichtingen die voortvloeien uit een andere overeenkomst genoemd in Aanhangsel 1 van het Memorandum inzake geschillenbeslechting.

Artikel XXI

Instellingen

Comité voor overheidsopdrachten

1. Er wordt een Comité voor overheidsopdrachten ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van elk van de Partijen. Het Comité kiest zijn eigen voorzitter en komt zo vaak noodzakelijk is, maar ten minste eenmaal per jaar bijeen om de Partijen in de gelegenheid te stellen te overleggen over alle vraagstukken met betrekking tot de toepassing van deze Overeenkomst of de bevordering van de doelstellingen ervan, en om de andere taken te vervullen die het van de Partijen eventueel krijgt opgedragen.

2. Het Comité kan in voorkomend geval werkgroepen of andere nevenorganen instellen die de taken vervullen die hun door het Comité worden opgedragen.

3. Het Comité toetst ieder jaar:

- a. de tenuitvoerlegging en de toepassing van deze Overeenkomst; en
- b. stelt elk jaar de Algemene Raad in kennis van zijn activiteiten uit hoofde van artikel IV, lid 8, van de Overeenkomst van Marrakesh tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (de „WTO-Overeenkomst”) en van ontwikkelingen ter zake van de tenuitvoerlegging en toetsing.

Waarnemers

4. Leden van de WTO die geen partij zijn bij deze Overeenkomst zijn gerechtigd als waarnemer deel te nemen aan de werkzaamheden van het Comité indien zij het Comité daarvan schriftelijk in kennis stellen. Waarnemers bij de WTO kunnen een schriftelijk verzoek indienen bij het Comité tot deelname als waarnemer aan de werkzaamheden van het Comité en het Comité kan hun de status van waarnemer verlenen.

Artikel XXII

Slotbepalingen

Aanvaarding en inwerkingtreding

1. Deze Overeenkomst treedt op 1 januari 1996 in werking voor de regeringen¹⁾ wier onderling overeenkomen lijsten van alles waarop de bepalingen van deze Overeenkomst van toepassing zijn in de bijlagen bij Aanhangsel I van deze Overeenkomst zijn opgenomen en die door ondertekening de Overeenkomst van 15 april 1994 hebben aanvaard of die de Overeenkomst op die datum hebben ondertekend onder voorbehoud van bekrachtiging en de Overeenkomst vervolgens vóór 1 januari 1996 hebben bekrachtigd.

Toetreding

2. Ieder Lid van de WTO kan tot deze Overeenkomst toetreden op tussen dat Lid en de Partijen overeen te komen voorwaarden. Deze voorwaarden worden vermeld in een besluit van het Comité. De toetreding geschiedt door nederlegging bij de Directeur-Generaal van de WTO van een akte van toetreding waar de aldus overeengekomen voorwaarden zijn vermeld. Deze Overeenkomst treedt voor een toetredend Lid in werking op de dertigste dag na de nederlegging van zijn akte van toetreding.

Voorbehouden

3. Ten aanzien van de bepalingen van deze Overeenkomst kunnen Partijen geen voorbehouden maken.

---

¹⁾ Voor de toepassing van deze Overeenkomst wordt de uitdrukking „overheid” geacht mede de bevoegde instellingen van de Europese Unie te omvatten.

Nationale wetgeving

4. Elke Partij ziet er op toe dat uiterlijk op de datum waarop deze Overeenkomst voor haar in werking treedt, haar wetten, verordeningen en administratieve procedures alsmede de regels, procedures en praktijken die door haar aanbestedende diensten worden toegepast in overeenstemming zijn met de bepalingen van deze Overeenkomst.

5. Elke Partij stelt het Comité in kennis van elke wijziging in haar wetten en verordeningen die voor deze Overeenkomst van belang zijn en in de uitvoering van die wetten en verordeningen.

Toekomstige onderhandelingen en toekomstige werkprogramma's

6. De Partijen trachten geen discriminerende maatregelen in te voeren of in stand te houden die tot een verstoring van het open aanbestedingsklimaat leiden.

7. Uiterlijk drie jaar na de datum van inwerkingtreding van het Protocol tot wijziging van de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten, aangenomen op 30 maart 2012, en daarna periodiek, onderhandelen de Partijen verder teneinde deze Overeenkomst te verbeteren, discriminerende maatregelen geleidelijk uit te bannen en het toepassingsgebied ervan op basis van wederkerigheid zoveel mogelijk uit te breiden onder alle Partijen, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

8. a. Het Comité zal verdere werkzaamheden verrichten ter vereenvoudiging van de uitvoering van deze Overeenkomst en de onderhandelingen voorzien in lid 7, door werkprogramma's aan te nemen voor de volgende aangelegenheden:

- i. de behandeling van het midden- en kleinbedrijf;
- ii. het verzamelen en verspreiden van statistische gegevens;
- iii. de behandeling van duurzame aanbesteding;
- iv. uitsluitingen en beperkingen in de bijlagen van de Partijen; en
- v. veiligheidsnormen bij internationale aanbesteding.

b. Het Comité:

- i. kan een besluit nemen over een lijst werkprogramma's over aanvullende aangelegenheden die periodiek getoetst en geactualiseerd kan worden; en
- ii. neemt een besluit over de uit te voeren werkzaamheden per werkprogramma onder a en per werkprogramma aangenomen onder b, i.

9. Na de voltooiing van het werkprogramma tot harmonisering van de oorsprongsregels voor goederen dat plaatsvindt in het kader van de Overeenkomst betreffende de oorsprongsregels in Bijlage 1A bij de

WTO-Overeenkomst en onderhandelingen betreffende de handel in diensten, nemen de Partijen de uitkomsten van dat werkprogramma en die onderhandelingen in aanmerking bij de wijziging van artikel IV, lid 5, naar gelang van toepassing.

10. Uiterlijk vijf jaar na de datum van inwerkingtreding van het Protocol tot wijziging van de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten, onderzoekt het Comité de toepasselijkheid van artikel XX, lid 2, onder b.

Wijzigingen

11. De Partijen kunnen deze Overeenkomst wijzigen. Besluiten tot het aannemen en ter aanvaarding door de Partijen voorleggen van een wijziging en worden genomen bij consensus. Wijzigingen treden in werking:

a. tenzij zoals voorzien onder b, voor de Partijen die deze aanvaarden, na aanvaarding door twee derden van de Partijen en vervolgens voor elke andere Partij op het tijdstip waarop zij die aanvaardt;

b. voor alle Partijen na aanvaarding door twee derden van de Partijen indien het wijzigingen betreft waarvan het Comité bij consensus heeft bepaald dat zij van dien aard zijn dat zij geen verandering van de rechten en verplichtingen van de Partijen met zich meebrengen.

Opzegging

12. Iedere Partij kan deze Overeenkomst opzeggen. De opzegging wordt van kracht na het verstrijken van 60 dagen na de datum waarop de Directeur-Generaal van de WTO een schriftelijke kennisgeving van de opzegging heeft ontvangen. Na ontvangst van een dergelijke kennisgeving kan elke Partij om onmiddellijke bijeenroeping van het Comité verzoeken.

13. Indien een Partij bij deze Overeenkomst ophoudt Lid te zijn van de WTO, houdt zij op dezelfde datum op Partij te zijn bij deze Overeenkomst.

Niet-toepassing van deze Overeenkomst tussen bepaalde Partijen

14. Deze Overeenkomst is niet van toepassing tussen twee Partijen, indien een van deze Partijen, op het tijdstip waarop zij deze Overeenkomst aanvaardt of hiertoe toetreedt, niet instemt met deze toepassing.

Aanhangsels

15. De Aanhangsels bij deze Overeenkomst maken integrerend onderdeel daarvan uit.

Secretariaat

16. Het Secretariaat van de WTO neemt het secretariaat van deze Overeenkomst waar.

Nederlegging

17. Deze Overeenkomst wordt nedergelegd bij de Directeur-Generaal van de WTO die aan elke Partij onverwijld een voor eensluidend geaarmerkt afschrift toezendt van deze Overeenkomst, alsmede van elke rectificatie of wijziging die hierin overeenkomstig artikel XIX is aangebracht en van elke aanpassing die hierin overeenkomstig lid 11 is aangebracht, alsook een kennisgeving van elke toetreding hiertoe overeenkomstig lid 2 en van elke opzegging overeenkomstig de leden 12 of 13.

Registratie

18. Deze Overeenkomst wordt geregistreerd in overeenstemming met de bepalingen van artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

D. PARLEMENT

Zie *Trb.* 1995, 130 en *Trb.* 2013, 76.

E. PARTIJGEGEVENS

Zie rubriek E van *Trb.* 1995, 130, rubriek F van *Trb.* 1996, 325 en, laatstelijk, rubriek E van *Trb.* 2013, 76.

Protocol van 30 maart 2012

Aanvaarding is voorzien in de derde alinea van het Protocol.

Partij	Onder-tekening	Ratificatie	Type*	In werking	Opzeg-ging	Buiten werking
Canada		18-11-13	R			
EU (Europese Unie)		03-12-13	R			
Hongkong, Speciale Administratieve Regio		02-12-13	R			

Partij	Onder- tekening	Ratificatie	Type*	In werking	Opzeg- ging	Buiten werking
Liechtenstein		02-05-13	R			
Noorwegen		12-11-13	R			
Taiwan		18-11-13	R			
Verenigde Staten van Amerika		02-12-13	R			
* O=Ondertekening zonder voorbehoud of vereiste van ratificatie, R=Bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of kennisgeving, T=Toetreding, VG=Voortgezette gebondenheid, NB=Niet bekend						

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 1995, 130, *Trb.* 1996, 325 en *Trb.* 2013, 76.

J. VERWIJZINGEN

Zie *Trb.* 2013, 76.

Uitgegeven de *negenentwintigste* januari 2014.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

F.C.G.M. TIMMERMANS